

7235

۴۰۰

۱

۵۸۸

۹۶

مالکیت فکری

۱

ایده برداری

کاظم استادی

مالکیت فکری

و

ایده برداری

کاظم استادی

سرشناسه: استادی، کاظم، ۱۳۵۴ -
 عنوان و پدیدآور: مالکیت فکری و ایده‌برداری/ کاظم استادی.
 مشخصات نشر: قم: تولید و پخش کتاب ارزشمند، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: ۵۸۸ ص.: مصور، عکس، نمونه.
 فروست: (حقوق مالکیت معنوی و حقوق مالکیت فکری)
 شابک: 978-600-97975-6-1
 یادداشت: کتابنامه: همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع: حق مؤلف - ایران
 موضوع: حق مؤلف، حق ایده (فقه)
 موضوع: مالکیت معنوی - ایران
 موضوع: مالکیت معنوی، حقوق معنوی (فقه)
 موضوع: حق اختراع، حق ابتکار
 موضوع: ایده‌برداری
 رده بندی کنگره: ۲م الف / ۱۱۵۵ KMH
 رده بندی دیویی: 346/55048
 شماره کتابشناسی: ۸۷۵۲۶۶۵

تولید و پخش کتاب ارزشمند
 Arzeshmand

مالکیت فکری و ایده‌برداری
 (حقوق مالکیت معنوی و حقوق مالکیت فکری)
 کاظم استادی

ناشر: تولید و پخش کتاب ارزشمند
 چاپ اول: بهار ۱۳۹۸ ش / شمارگان: چهارصد نسخه
 چاپ: شاه نقی / طرح جلد: کاظم استادی
 آدرس پستی: ایران - قم - شهداء - کرچه ۲۳ - پلاک ۱۶/۱
 کد پستی: ۳۷۱۸۵ - ۴۵۵۳۷
 تلفن: ۰۲۵۳۷۷۴۳۵۴۱ - ۰۲۵۳۷۷۴۳۵۴۱
 این نسخه، مشروط بر عدم نسخه‌برداری فروخته شد

کتاب با حمایت معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد منتشر شد

قیمت قطع رقعی با جلد نرم:

سی و نه هزار تومان

بسم

الله

الرحمن

الرحيم

www.Ketab.ir

فهرست مطالب

۱۹	مقدمه
----	-------

بخش اول

تاریخچه مالکیت ایده در ایران

۲۹	مقدمه
۳۲	تاریخچه مالکیت ایده و حقوق فکری در ایران
۴۷	۱- ورود صنعت و چاپ به ایران
۴۹	۲- گاهشمار شمسی صنعت نشر برای ایران
۵۱	۳- صنعت چاپ و ظهور و توجه به حق تصحیح
۶۱	۴- حق طبع برای کتب چاپ سنگی

- ۵- پیدایش حمایت حکومتی از وزارت اعتماد السلطنه ----- ۶۶
- ۶- اولین استفتاء حق طبع در ایران ----- ۷۳
- ۷- اولین قانون مدون مطبوعات ----- ۷۶
- ۸- سیر وضع قوانین حمایتی دولتی ----- ۷۹
- ۹- سیر پیوستن ایران به قوانین بین‌المللی مالکیت فکری ----- ۸۸
- ۱۰- تأسیس رشته دانشگاهی مالکیت فکری در ایران ----- ۹۰
- ۱۱- گاه‌شمار شش‌سی مالکیت ایده در ایران ----- ۹۲

بخش دوم

موضوع‌شناسی ایده‌برداری

فصل اول

- پیش‌گفتار در کلیات ----- ۱۰۰
- ۱- واژه‌شناسی ----- ۱۰۲
- ۲- تعاریف «مالکیت ایده» ----- ۱۰۶
- الف- تعاریف حقوقی: ----- ۱۰۶
- ب- تعاریف فقهی: ----- ۱۰۹
- ۳- «تولید ایده» و «تعریف جدید» ----- ۱۱۱
- الگوبرداری میان رشته‌ای برای ایده‌پردازی ----- ۱۱۳
- الگوبرداری درون رشته‌ای برای ایده‌پردازی ----- ۱۱۴
- جمع‌بندی ----- ۱۱۵
- تعریف جدید از «ایده» ----- ۱۱۵
- ۴- تفاوت ایده و شبهه ایده ----- ۱۱۷
- ۵- ایده تکراری و سرقت ----- ۱۱۸

فصل دوم

انواع ایده و حالات آن ----- ۱۲۰

۱- انواع ایده ----- ۱۲۲

۲- دایره شمول ایده ----- ۱۲۹

نمونه تنوع ایده در یک موضوع فرعی ----- ۱۳۱

الف- ایده در اختراع خط ----- ۱۳۲

ب- ایده در انواع خواندن و نوشتن خط ----- ۱۳۲

ج- ایده در نوع نگاه به خط ----- ۱۳۳

د- ایده در تحول خط و زبان ----- ۱۳۳

ه- ایده در انواع خط ----- ۱۳۴

و- ایده در تبدیل خطوط به یکدیگر ----- ۱۳۴

ز- ایده در نظام نوشتاری خط ----- ۱۳۵

ح- ایده در تغییرات تصویری لغات خط ----- ۱۳۷

ط- ایده در زیبایی خط ----- ۱۴۰

۳- حالات ایده ----- ۱۴۲

۴- ایده مشترک ----- ۱۴۴

الف- اشتراک در خلق ایده ----- ۱۴۴

ب- اشتراک ایده در دو خالق ----- ۱۴۵

فصل سوم

انواع ایده‌برداری ----- ۱۴۸

انواع ایده‌برداری ----- ۱۵۰

ایده‌برداری در حوزه نگارش کتاب ----- ۱۵۳

۱- ایده‌برداری در تألیف کتاب ----- ۱۵۴

- ۲- ایده‌پردازی در تبویب کتاب ----- ۱۶۱
- ۳- ایده‌پردازی در تحقیق کتاب ----- ۱۶۴
- ۴- ایده‌پردازی در تحریر کتاب ----- ۱۶۵
- ۵- ایده‌پردازی در تدوین یا تنظیم کتاب ----- ۱۶۷
- ۶- ایده‌پردازی در ترجمه کتاب ----- ۱۷۰
- ۷- ایده‌پردازی در تصحیح یا تطبیق کتاب ----- ۱۷۲
- ۸- ایده‌پردازی در تلخیص کتاب ----- ۱۷۴
- ۹- ایده‌پردازی در تسمیه کتاب ----- ۱۷۷
- ۱۰- ایده‌پردازی در تمرین کتاب ----- ۱۷۹

فصل چهارم

- انواع حقوق ایده** ----- ۱۸۰
- مقدمه در انواع حقوق پیرامون ایده ----- ۱۸۲
- ۱- حق انتساب و انتصاب ایده (حق نام) ----- ۱۸۶
- الف - حق انتساب «خود ایده» ----- ۱۸۷
- ب - حق انتصاب و تغییر «نام خالق ایده» ----- ۱۹۱
- ج - حق انتصاب و تغییر «عنوان ایده» ----- ۱۹۳
- ۲- حق عرضه ایده ----- ۱۹۵
- الف - حق افشای ایده ----- ۱۹۷
- ب - حق دسترسی به ایده ----- ۲۰۱
- ج - حق اجرا و ساخت ایده ----- ۲۰۵
- د - حق نوع عرضه ایده ----- ۲۰۶
- ه - حق فروش یا اهداء ایده ----- ۲۰۸
- و - حق انتشار یا تکثیر ایده ----- ۲۱۱
- ز - حق توزیع و نوع توزیع ایده ----- ۲۱۴

- ح - حق ممانعت، عدول یا استردادِ ایده ----- ۲۱۶
- ۳- حق اقدام و تغییرات در ایده ----- ۲۱۸
- ۴- حق تبدیل ایده ----- ۲۲۱
- الف - حق تبدیل فرمتِ ایده ----- ۲۲۳
- ب - حق شرح و تلخیصِ ایده ----- ۲۲۶
- ج - حق ترجمهٔ ایده ----- ۲۲۹
- د - حق اقتباسِ ایده ----- ۲۳۲
- ۵- حق استفاده از پاداش و جایزهٔ ایده ----- ۲۳۶
- ۶- حقِ ملک و سرقفلیِ ایده ----- ۲۴۱
- «حق تعقیب» ایده ----- ۲۴۳
- پیرامون حق ملک و سرقفلی ----- ۲۴۴

بخش سوم

مسائل ایده و فقه شیعی

- ۱- مقدمه ----- ۲۵۱

فصل اول

- فقه ایده از گذشته تا حال ----- ۲۵۵

- ۱- تاریخچهٔ فقهی مالکیت ایده ----- ۲۵۷

- الف - تاریخچه مالکیت ایده در فقه اهل سنت ----- ۲۵۹

- ب - تاریخچه مالکیت ایده در فقه شیعهٔ امامیه ----- ۲۶۱

- ۲- نظرات مراجع تقلید شیعه معاصر، پیرامون حقِ ایده ----- ۲۶۴

- الف - فقهایی که حقِ ایده را نپذیرفته‌اند ----- ۲۶۵

- ب - فقهایی که حقِ ایده را پذیرفته‌اند ----- ۲۶۹

- ج- تکمله، در نظرات مشروط----- ۲۷۳
- جمع بندی و نمودار نظرات----- ۲۷۷
- ۳- مبانی فقهی ایده ----- ۲۸۰
- الف- مبانی فقهی مخالفان حق ایده----- ۲۸۲
- ب- مبانی فقهی موافقان حق ایده ----- ۲۹۱
- ۴- عقب افتادگی فقیهان در ایده ----- ۲۹۹

فصل دوم

- برخی از پیش نیازهای فقه ایده ----- ۳۰۲
- ۱- تعیین تکلیف و ضمیمت فقهی ایده ----- ۳۰۴
- ۲- ثمرات پذیرش و عدم پذیرش فقهی «مالکیت و حق» ایده ----- ۳۰۶
- ۳- مزایا و معایب قبول یا عدم قبول حق ایده ----- ۳۰۸
- ۴- امکان عدم پذیرش حق ایده ----- ۳۰۹
- ۵- الزامات زندگی در دهکده جهانی ----- ۳۱۰

فصل سوم

- برخی از نیازهای فقه ایده ----- ۳۱۲
- ۱- فلسفه مالکیت و حق ----- ۳۱۴
- ۲- ظرف مسائل جدید (مستحدثه) ----- ۳۱۵
- ۳- لزوم پرداختن به موضوع شناسی ----- ۳۱۷
- ۴- لزوم توجه به تفاوت مخاطب استفتاء ----- ۳۱۹

فصل چهارم

- آینده و فقه ایده ----- ۳۲۲
- ۱- مشکلات پیش رو ----- ۳۲۴
- ۲- تعیین محدوده حق ایده ----- ۳۲۵

- الف - تحدید مصداق عنوان ----- ۳۲۶
- ب - تحدید شمول ابواب فقهی مرتبط با ایده ----- ۳۲۷
- ۳- تعارضات (فقه و قانون) ----- ۳۲۹
- الف - تعارض فتوای فقهاء ----- ۲۹۶
- ب - تعارض قانون با قانون ----- ۲۹۷
- ج - تعارض قانون با شرع ----- ۲۹۸

بخش چهارم

استفتائات ایده

- مقدمه ----- ۳۴۵

فصل اول

- احکام و استفتائات خاص ایده (یک) ----- ۳۴۹

- ۱- توصیف (حق، مال) ایده ----- ۳۵۱

- ۲- انواع حقوق ایده ----- ۳۵۶

- حق انتساب «خود ایده» ----- ۳۵۷

- حق انتصاب و تغییر «نام خالق ایده» ----- ۳۵۸

- حق انتصاب و تغییر «عنوان ایده» ----- ۳۵۹

- حق افشای ایده ----- ۳۶۰

- حق دسترسی به ایده ----- ۳۶۳

- حق اجرا و ساخت ایده ----- ۳۶۵

- حق نوع عرضه ایده ----- ۳۶۶

- حق فروش یا اهداء ایده ----- ۳۶۷

- حق انتشار یا تکثیر ایده ----- ۳۶۸

- ۳۶۹----- حق توزیع و نوع توزیع ایده
- ۳۷۰----- حق ممانعت، عدول یا استرداد ایده
- ۳۷۱----- حق اقدام و تغییرات در ایده
- ۳۷۳----- حق تبدیل فرمت ایده
- ۳۷۵----- حق شرح و تلخیص ایده
- ۳۷۷----- حق ترجمه ایده
- ۳۷۸----- حق اقتباس ایده
- ۳۸۰----- حق استفاده از پاداش و جایزه ایده
- ۳۸۱----- حق ملک و سرقت ایده
- ۳۸۲----- حق تعقیب ایده
- ۳۸۵----- ۳- تولید ایده
- ۳۹۰----- ۴- ایده تکراری
- ۳۹۲----- ۵- انواع ایده
- ۳۹۴----- ۶- دایره شمول ایده
- ۳۹۶----- ۷- حالات ایده
- ۳۹۸----- ۸- ایده مشترک
- ۴۰۰----- ۹- انواع ایده‌برداری
- ۴۰۴----- استفتانات ایده‌برداری در حوزه نگارش کتاب
- ۴۰۵----- الف - استفتانات ایده‌برداری در کلیات کتاب
- ۴۰۶----- ب - استفتانات ایده‌برداری در تألیف کتاب
- ۴۰۹----- ج - استفتانات ایده‌برداری در تبویب کتاب
- ۴۱۰----- د - استفتانات ایده‌برداری در تحقیق کتاب
- ۴۱۱----- هـ - استفتانات ایده‌برداری در تحریر کتاب
- ۴۱۲----- و - استفتانات ایده‌برداری در تدوین و تنظیم کتاب

ز - استفتانات ایده‌برداری در ترجمه کتاب ----- ۴۱۳

ح - استفتانات ایده‌برداری در تصحیح و تطبیق کتاب ----- ۴۱۴

ط - استفتانات ایده‌برداری در تلخیص کتاب ----- ۴۱۵

ی - استفتانات ایده‌برداری در تسمیه کتاب ----- ۴۱۷

ک - استفتانات ایده‌برداری در تمرین کتاب ----- ۴۱۸

فصل دوم

احکام و استفتانات خاص ایده (دو) ----- ۴۱۹

۱- سرقت ایده ----- ۴۲۱

۲- غصب ایده ----- ۴۲۵

۳- خسارت ایده ----- ۴۲۹

۴- نیت در ایده‌برداری و استفاده از ایده ----- ۴۳۲

فصل سوم

احکام و استفتانات عام ایده (یک) ----- ۴۳۵

۱- خرید و فروش ایده ----- ۴۳۷

۲- تعارض ایده‌خرو ایده‌پرداز ----- ۴۴۱

۳- شراکت در ایده ----- ۴۴۶

۴- صلح ایده ----- ۴۵۰

۵- اجاره ایده و ایده‌پرداز ----- ۴۵۲

۶- جعاله ایده ----- ۴۵۵

۷- وکالت و ایده ----- ۴۵۷

۸- قرض ایده ----- ۴۵۹

۹- عاریه ایده ----- ۴۶۱

۱۰- رهن ایده ----- ۴۶۳

- ۴۶۶-----۱۱- ودیعه ایده
- ۴۶۸-----۱۲- بیمه ایده
- ۴۷۰-----۱۳- ایده و مهریه ازدواج
- ۴۷۲-----۱۴- وقف ایده
- ۴۷۵-----۱۵- حبس ایده

فصل چهارم

- ۴۷۷----- احکام و استفتائات عام ایده (دو)
- ۴۷۹-----۱- لقطه و ایده
- ۴۸۱-----۲- ایده مجهول المالک
- ۴۸۴-----۳- محجورین و ایده
- ۴۸۷-----۴- خمس ایده
- ۴۹۰-----۵- جایزه ایده
- ۴۹۲-----۶- هدیه و ایده
- ۴۹۴-----۷- صدقه و ایده
- ۴۹۶-----۸- نذر و ایده

فصل پنجم

- ۴۹۸----- احکام و استفتائات عام ایده (سه)
- ۵۰۰-----۱- وصیت و ایده
- ۵۰۲-----۲- فوت و ایده
- ۵۰۶-----۳- وصی ایده پرداز
- ۵۰۹-----۴- ارث و ایده

فصل ششم

۵۱۱	تکمله در استفتانات ایده
۵۱۳	۱- زمان و ایده
۵۱۶	۳- مکان و ایده
۵۱۸	۲- مرگ ایده
۵۲۰	۴- شرایط ضمن عقد و ایده
۵۲۴	۵- تعارض تقلید و مقلدین
۵۲۸	۶- تعارض قانون با قانون
۵۳۰	۷- تعارض قانون با شرع

فصل هفتم

۵۳۵	ارسال همزمان یک مقاله به مجلات مختلف
۵۳۷	۱- اهمیت کنونی چاپ مقاله‌های علمی
۵۳۹	۲- شرایط سخت اخذ مجوز و مشکلات مجلات علمی
۵۴۰	۳- مقررات مجلات علمی
۵۴۲	۴- علت نپذیرفتن همزمان مقالات
۵۴۴	۵- مشکلات نویسندگان مقالات علمی
۵۴۶	۶- تفاوت نویسندگان مقالات علمی
۵۴۷	۷- پیدایش صورت مسئله
۵۴۸	۸- استفتانات پیرامون صورت مسئله
۵۴۹	الف - بدون بستن عقد لازم و قرارداد، ارسال همزمان مقاله جایز است.
۵۵۲	ب - ارسال همزمان مقاله جایز نیست.
۵۵۳	۹- نتیجه‌گیری

- الف - حالات مختلف قبل از ارسال مقاله به مجلات ----- ۵۵۵
- ب - حالات مختلف پس از ارسال مقاله به مجلات ----- ۵۵۷

بخش پنجم

کتابشناسی فقهی ایده

- مقدمه ----- ۵۶۳
- فهرست براساس نام خانوادگی نویسنده ----- ۵۶۷
- فهرست براساس نام اثر ----- ۵۸۳

مقدمه

سال ۱۳۸۷ شمسی، در گفتگویی دوستانه با «شبهه ناشری»^۱، صحبت از «احکام و مسائل فقهی نشر و ناشران» شد؛ دیدم با اینکه سال‌های زیادی است که «چاپ» و «صنعت نشر» وارد ایران شده است^۲ و گسترش قابل توجه داشته است، و در سال‌های اخیر، تعداد زیادی از افراد در این حرفه و صنعت، کار و امرار معاش می‌نمایند^۳، اما در «رساله‌های توضیح المسائل عملیه» و کتاب‌های استفتانات مراجع معظم تقلید شیعه، احکام «نشر و ناشران» وجود ندارد^۴، یا بسیار بسیار اندک هستند؛ و نیاز ناشران و دست‌اندرکاران صنعت نشر را برآورده نمی‌کند.

۱. منظور ناشرانی است که به دلایلی، «مجوز انتشارات» اخذ کرده‌اند، ولی حرفه اصلی آن‌ها، نشر نیست؛ و فعالیت قابل توجهی در صنعت نشر ندارند.
۲. «چاپ سنگی» به حدود سال ۱۲۰۳ش و «چاپ سربی» به سال ۱۲۰۵ش، وارد ایران شده‌اند. برای اطلاع بیشتر از تحولات صنعت نشر در ایران، به مقاله «گاهشمار شمسی تغییر خط در ایران»، در کتاب «سیر تحول خط عمومی»، کاظم استادی (۱۳۹۴)، مراجعه فرمایید.
۳. به عنوان نمونه، کتاب مرجع نشر ایران که در سال ۱۳۸۷ منتشر شد؛ حاوی اطلاعات چهار هزار ناشر، حدود هفت هزار کتابفروش، حدود سه هزار چاپخانه، ۴۰۰ لیتوگرافی و حدود هفصد صحافی بود.
۴. معمولاً «مسائل مستحده» و جدید در این رساله‌ها، چشم‌گیر نیستند؛ در صورتی که به واسطه ظهور تکنولوژی، بسیاری از مسائل فقهی «مبتلی به» مردم تغییر کرده‌اند.

بنابراین به این فکر افتادم که، خوب است برخی از مسائل و مشکلاتی که میان مؤلفان و ناشران، و کلاً «صنعت نشر» وجود دارد را، به صورت سؤال‌هایی، از برخی مراجع تقلید شیعه، استفتاء نمایم.

چون سال‌ها در صنعت نشر حضور داشتم و در کار تألیف کتاب هم دستی داشتم، حدود ۳۷ استفتاء، اینجانب نوشتم و به صورت نامه‌ای آماده نمودم و از ۲۲ تن از مراجع معظم تقلید زنده شیعه، (که صاحب رساله توضیح المسائل بودند) و نیز برخی از علماء دیگر، به صورت مکتوب پاسخ خواستم.

این اقدام، حداقل دو مزیت مشخص داشت:

یک. همه این سؤال و پاسخ‌ها در یک جلد کتاب با نام «احکام ناشران» در سال ۱۳۸۸ش منتشر شد، و در اختیار ناشران، مؤلفان و محققین و علاقمندان این موضوع قرار گرفت.

دو. استفتانات اینجانب، در برخی از رساله‌ها و کتب استفتانات مراجع تقلید، انعکاس و جای گرفت؛ و فتح باب بیشتری، برای پرداختن به این دست مسائل گشت.

اکنون (۱۳۹۶) به مناسبت اقبال مردم به فضای مجازی و استفاده از گوشی موبایل و کامپیوتر، مسائل نشر، کپی و کپی‌رایت بسیار مبتلا به و پرکاربرد شده است. و از سوی دیگر، چون موضوع «مالکیت فکری» و «حقوق معنوی» در ایران قابل توجه شده است^۱ (هرچند هنوز به مرحله رعایت نرسیده است) به نظر رسید، مناسب است کتابی تحت عنوان «استفتانات ایده» که موضوع‌شناسی ایده و نیز احکام «ایده»، «ایده‌پردازی» و «ایده‌برداری» را دربرگیرد، تدوین نمایم؛ تا دو منظور مشخص را دربر پشتیبانی کند:

۱. نشان دادن حالات و انواع و پیچیدگی‌های «موضوع» مالکیت فکری و حقوق معنوی، هم برای مراجع معظم تقلید، و هم برای علاقمندان و محققین این موضوع.
۲. یکجا قرار گرفتن استفتانات این موضوع در کنار هم، و ایجاد سهولت استفاده و دقت در تأمل صدر و ذیل این فتاوا.

وقتی، تلاشم را آغاز کردم، از آنجا که تحقیقات موضوع محور، برعکس تحقیقات مسأله محور، خاصیت گسترش‌افزایی دارند، نتیجه این تلاش چند عنوان کتاب شد؛ که عبارتند از:

- تاریخچه مالکیت ایده در ایران

- موضوع‌شناسی ایده‌برداری

- مسائل ایده و فقه شیعی

- استفتانات ایده‌برداری

- کتابشناسی فقهی ایده

۱. تعداد مقالات و کتابهای حقوق پیرامون این مسأله، خود گواه بر این موضوع است. نک: امانی، عبدالباقر، کتابشناسی حقوق مؤلف، نشر چاپار، تهران، ۱۳۹۲ ش.

و مجموع آنها، تحت یک عنوان کتاب، با نام:

ـ مالکیت فکری و ایده‌برداری

که شامل پنج بخش، و فصول متعدد، به همراه مقاله «مسأله ارسال همزمان یک مقاله به مجلات مختلف» می‌باشد.

و همچنین، خلاصه این جلد، تحت عنوان:

مالکیت فکری در فقه شیعی امامیه

امید دارم تحفه حاضر، مورد توجه خوانندگان عزیز، دانشجویان رشته مالکیت فکری و کلیه علاقمندان مسائل حقوق ایده، قرار گیرد، و موجب قدم کوچکی در تحکیم «مالکیت ایده» و «حقوق ایده‌پردازی» گردد.

خوانندگان گرامی، اگر کاستی‌هایی در متن کتاب مشاهده نمودند، می‌توانند به آدرس ایمیل: ostadikazem@yahoo.com آن را مطرح و خوشحالم نمایند.

کاظم استادی

بهمن ۱۳۹۶